

**Posudek oponenta na rigorózní práci Mgr. Tomáše Tuzy
„Vztah manželského světského práva k právu církevnímu na území českých zemí
v letech 1783 – 1992“,
PF UK, Praha 2006, 129 s.**

Předmětná rigorózní práce pojednává o vývoji manželského práva na území českých zemí od vydání patentu císaře Josefa II. č. 117 ze dne 16. 1. 1783 do roku 1992 v porovnání s církevním kanonickým právem. Autor v úvodu krátkém přehledu popisuje situaci v období do vydání patentu (s. 11 -12), v závěrečné části připomíná novelu zákona o rodině publikovanou pod č. 91/1998 Sb., upřesňující podmínky alternativní formy uzavírání sňatků před orgány církvi a náboženských společností, obnovené zákonem č. 234/1992 Sb. Rigorózní práce popisuje ustanovení institutů manželského práva světského i církevního v jednotlivých obdobích. Rigorozant zařadil do své práce v přiměřené stručnosti také pojednání o obecnějších otázkách vztahu státu a církve, které uvozují zkoumanou problematiku (s. 3 – 10). Vyváženým způsobem se věnuje rovněž obecné charakteristice právního vývoje jak za první československé republiky a za nacistické okupace, tak v období komunistické diktatury.

Podstatnou část práce rigorozant věnoval, zcela v logice věci, úpravě manželského práva ve Všeobecném zákoníku občanském z roku 1811 a jejímu srovnání s ustanoveními tehdejšího kanonického práva.

S pomocí literatury vymezuje pojem manželství podle světského a kanonického práva, zabývá se právní relevancí institutu zasnoubení v různých dějinných etapách a působností nupturientů manželství uzavřít. Rozebírá jednotlivé překážky manželství a srovnává, které platily v různých obdobích jen v oblasti světského práva, které jen v právu církevním a které byly společné pro oba právní řády. Nevynechává ani vady rozumu a vůle.

Zabývá se účinky před státem platného manželství, zrušením manželského společenství, specifikami světských předpisů týkajících se občanů židovského vyznání a jejich odlišností od tradičního práva židovských obcí (zejména nepřipustnosti uzavřít levirátní sňatek). Probírá soudní řízení v manželských záležitostech od josefinských reforem do roku 1919, podrobně se zabývá důsledky suspendace účinnosti všeobecného občanského zákoníku ve vztahu k manželstvím uzavíraným katolíky od účinnosti konkordátu z roku 1855 až po překonání tohoto stavu zákonem č. 47/1868 ř.z. Zajímavá je zmínka o tzv. sedmihradských sňatcích. Součástí autorova práce je popis vývoje světského manželského po vzniku Československé republiky, zejména zrušení některých překážek manželství recipovaných z kanonického práva a zavedení plně svobodné alternativní formy uzavření manželství a možnosti úplné rozluky manželství na celém území Československa.

Pokud jde o předpisy manželského práva v éře komunistické diktatury, věnuje se autor analýze jak zákona o právu rodinném z roku 1949, tak zákona o rodině z roku 1963, včetně srovnání s tehdejšími postupně se měnícím kanonickým právem.

Na konci textu je uvedena přehledná tabulka na s. 122 – 126 seznamující čtenáře se základními změnami světského manželského práva a na stranách 127 – 129 tabulka shrnující hlavní instituty světského manželského práva platného na území českých zemí i kanonického práva církve katolické v jejich historických proměnách.

Obtížnost tématu, který si rigorozant předsevzal, spočítá jednak v poměrně dlouhém časovém úseku, jehož se rigorózní práce týká, jednak v tom, že každý z obou porovnávaných právních systémů procházel řadou změn, které však různily dobou své realizace. Církevní právo je v rigorózní práci vnímáno téměř výlučně jako právní systém katolické latinské církve.

V některých částech práce může čtenář nabýt dojmu, jakoby církevní právo bylo nehybným, jednou provždy platným systémem. Jen nepatrná je zmínka o odchylnostech týkajících se katolíků východních obřadů. Pravoslavné kanonické právo není bráno v úvahu vůbec.

V uvedené rigorózní práci postrádám:

1. častější citace v poznámkách pod čarou, aby bylo více zřejmé, odkud rigorozant jednotlivé své poznatky přejal (místy je sice odkaz na jednoho autora, ale záhy, často na téže stránce, jde o dosti odlišnou látku a názory převzaté od jiného autora, který již zmíněn není),
2. průběžné číslování poznámek pod čarou,
3. využití většího množství literárních pramenů ke zpracování některých specifických právních problémů, porovnání většího množství názorů.

Několik drobných věcných připomínek:

s. 5: „V druhé polovině šestnáctého století vzniká Jednota bratrská ...“ – snad patnáctého století!

„potvrzena Rudolfovým majestátem ... 1609. Současně byla mezi katolíky a utrakvisty sjednána vzájemná tolerance.“ – a co kutnohorská smlouva z března 1485?

s. 74: „Manželské poměry židů se řídily právem založeným na mojžíšských předpisech Starého zákona (Tóra a Pentateuch)...“. Tóra a Pentateuch jsou ovšem totéž, jde jen hebrejský a řecký výraz pro pět knih Mojžíšových.

s. 109: v roce 1949 státní moc v ČSR „... zbavila osobní svobody arcibiskupa Josefa Berana, později také arcibiskupa Josefa Karla Matochu a nakonec všechny arcibiskupy v Československu.“ Snad spíše biskupy?

Rigorózní práce Mgr. Tomáše Tuzy je velmi zdařilým dílem, které doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 24. 3. 2006

Doč. JUDr. Jíří Rajmund Tretera
Katedra právních dějin